

**ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»**

Харківський інститут

Кафедра соціально – гуманітарних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Харківського інституту
ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
«26» серпня 2025 р. Догадіна

Схвалено на засіданні кафедри
соціально – гуманітарних дисциплін

Протокол № 1 від «26» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри
А.А. Рудь

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Охорона праці в галузі

спеціальності: 073 Менеджмент
(шифр і назва спеціальності)

освітнього рівня: перший (бакалаврський) рівень
(назва освітнього рівня)

освітньої програми: Менеджмент
(назва освітньої програми)

Розробник (-и) силябусу навчальної дисципліни:

Карпенко Микола Юрійович, кандидат технічних наук, доцент кафедри «Соціально – гуманітарних дисциплін»

Карпенко
(підпис)

Викладач:

Карпенко Микола Юрійович, кандидат технічних наук, доцент кафедри «Соціально – гуманітарних дисциплін»

Карпенко
(підпис)

Силябус розглянуто на засіданні кафедри «Соціально – гуманітарних дисциплін»

Протокол № 1 від 26 серпня 2025 року

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Охорона праці в галузі
Шифр(и) та назва(ви) спеціальності(стей)	073 Менеджмент
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	обов'язкова
Кількість кредитів і годин	3 кредити / 90 год. Лекції: 28 год. Семінарські / практичні заняття: 14 год. Самостійна робота: 48 год.
Термін вивчення дисципліни	VI семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	залік
Сторінка дисципліни на сайті	https://kh.maup.com.ua/elementor-822/

Загальна інформація про викладача навчальної дисципліни

П.І.Б. викладача	Карпенко Микола Юрійович
Вчене звання	Доцент
Посада	Доцент кафедри «Соціально – гуманітарних дисциплін»
Дисципліни, які викладає НПП	Інформаційні системи та технології, Охорона праці в галузі
Напрями наукових досліджень	Методиприйняттярішень, машинненавчання, обробка великих даних, комп'ютернаграфіка, актуальні питання охорони праці в галузі
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	Реєстрація у базіGoogleАкадемія: https://scholar.google.com/citations?user=1Ih8ITUAAAAJ&hl=uk Реєстрація у ORCID: https://orcid.org/0000-0002-5140-8271
Контактна інформація викладача	
E-mail:	my.karpenko@gmail.com
Контактний	+38 (097)-111-20-10

телефон	
Телефон кафедри	+38(099)-492 -48-07
Портфоліо викладача на сайті Інституту	https://kh.maup.com.ua/elementor-822/

Коротка анотація до дисципліни. «Охорона праці в галузі» в сучасному техногенному світі відіграє важливу роль як суспільний чинник, оскільки, якими б вагомими не були трудові здобутки, вони не можуть компенсувати людині втраченого здоров'я, а тим більше життя. Окрім соціального, охорона праці має, безперечно, важливе економічне значення – це і висока продуктивність праці, зниження витрат на оплату лікарняних, компенсацій за важкі та шкідливі умови праці тощо.

Предмет дисципліни "Охорона праці в галузі" – це вивчення чинників виробничого середовища та організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних умов, в яких відбувається трудова діяльність, а також засвоєння системи правових заходів та засобів захисту для забезпечення безпеки людини під час роботи.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» – формування у майбутніх фахівців знань з нормативно-правових і організаційних питань охорони праці, з основ фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії, основ техніки безпеки та пожежної безпеки, необхідних у їх професійній діяльності для оцінки відповідності стану охорони праці вимогам чинних нормативів, ідентифікації виробничих небезпек, обґрунтування доцільних заходів і засобів щодо поліпшення умов праці та захисту працюючих, організації безпечного виконання робіт відповідно до освітньо-кваліфікаційних характеристик.

Завдання навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі»:

- навчити студентів основам теоретичних знань з охорони праці в галузі;
- навчити працювати з законодавчими і нормативно-технічними документами;
- ідентифікувати потенційні небезпеки в умовах виробництва, тобто розпізнавати їх вид, визначити просторові та часові координати, величину та імовірність їх прояву;
- визначити небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори, що породжуються джерелами цих небезпек;
- застосовуючи методи спостереження та контролю, визначити потенційно небезпечні ділянки виробництва, види виробничих процесів та 4 елементи природного середовища, що можуть створювати загрозу виникнення надзвичайних ситуацій;
- на підставі відомостей щодо потенційно небезпечних ділянок виробництва, видів виробничих процесів та елементів природного середовища за допомогою типових інструкцій планувати запобіжні заходи;
- прогнозувати можливість і наслідки впливу небезпечних та шкідливих факторів на організм людини;
- на підставі технологічної документації, використовуючи чинну нормативно-правову базу з питань охорони праці в галузі організувати дотримання вимог безпеки праці учасниками трудового процесу;
- на підставі технологічної документації, використовуючи чинну нормативно-правову базу організовувати дотримання санітарно-гігієнічних норм учасниками трудового процесу;
- розробляти заходи та застосовувати засоби захисту від дії небезпечних, шкідливих та вражаючих факторів;
- надавати долікарську допомогу потерпілим;
- розвиток здібностей до науково-дослідної роботи, самостійності і відповідальності у роботі.

Пререквізити: Курс «Безпека життєдіяльності» (вибіркова дисципліна) вивчається у другому семестрі на першому курсі.

Програмні компетентності та результати навчання:

Табл.1

Інтегральна компетентність (ІК)	ІК1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і
--	---

	невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, щопередбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу. ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК11. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо. СК9. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісні взаємини при вирішенні професійних завдань. СК11. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління. СК15. Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.
Програмні результати навчання	
Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН1. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ПРН2. Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя. ПРН6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень. ПРН9. Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи. ПРН11. Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації. ПРН13. Спілкуватись в усній та письмовій формі державною та іноземною мовами. ПРН16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

	ПРН17. Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.
--	---

6 семестр					Методи навчання: словесні (навчальна лекція; бесіда; навчальна дискусія); індуктивний метод; дедуктивний метод; традиційний метод; аналітичний; синтетичний; практичний; пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; метод проблемного викладу; частково-пошуковий; дослідницький; інтерактивні методи (аналіз ситуацій; дискусії, дебати, полеміки; діалог, синтез думок; мозковий штурм; відпрацювання навичок; ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань); моделювання професійної діяльності; інноваційні методи навчання (компетентнісний; проєктно-дослідницький); кейс-метод.
Змістовний модуль 1. Менеджмент охорони праці.					
Тема 1.	Вступ. Охорона праці в галузі як дисципліна.	2	1	4	
Тема 2.	Стандартизація і сертифікація в системі менеджменту охорони праці. Зміст, завдання органів управління охороною праці.	2	1	4	
Тема 3.	Правові та організаційні основи охорони праці.	2	2	6	
Тема 4.	Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці.	2	2	4	
Тема 5.	Управління охороною праці на підприємстві.	2	2	6	
Модульна контрольна робота					
Змістовний модуль 2. Організаційно – методичні і функціональні засади створення безпечних умов праці і охорони життя.					
Тема 6.	Сучасний стан охорони праці в Україні.	2	1	4	
Тема 7.	Передбачення і запобігання ризиковим ситуаціям в галузі охорони праці.	4	1	6	
Тема 8.	Умови безпечної праці і їх створення у виробничому середовищі.	4	2	4	
Модульна контрольна робота					
Змістовний модуль 3. Аналітико – організаційні і економічні аспекти управління охороною праці в галузях діяльності.					
Тема 9.	Аналіз стану охорони праці в галузі та планування працезахоронної діяльності.	4	1	6	
Тема 10.	Організаційно – методичне забезпечення розрахунку витрат на	4	1	4	

	охорону праці.				
Модульна контрольна робота					
Всього:		28	14	48	
Форма контролю: залік					

Технічне обладнання/або програмне забезпечення – офіційний сайт МАУП:

<http://maup.com.ua>

В освітньому процесі використовуються навчальні аудиторії, бібліотека, мультимедійний проектор та комп'ютер для проведення лекційних та семінарських занять з елементів презентації. Вивчення окремих тем і виконання практичних завдань потребує доступу до інформації зі всесвітньої мережі Інтернет, який забезпечується безкоштовною мережею Wi-Fi.

Форми і методи контролю.

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий (семестровий).

Поточний контроль здійснюють під час проведення практичних (семінарських) занять, метою якого є систематична перевірка розуміння та засвоєння теоретичного навчального матеріалу, умінь використовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань тощо. Можливості поточного контролю є надзвичайно широкими: мотивація навчання, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, диференційований підхід до навчання, індивідуалізація навчання тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий.

Методи поточного контролю: усний контроль (опитування, бесіда, доповідь, повідомлення тощо); письмовий контроль (контрольна робота, реферат, виклад матеріалу на задану тему в письмовій формі тощо); комбінований контроль; презентація самостійної роботи; спостереження як метод контролю; тестовий контроль; проблемні ситуації.

Система оцінювання та вимоги.

**Таблиця розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти
6-й семестр**

	Поточний контроль знань										Модульні контрольні роботи	Залік	Загальна кількість балів
Теми	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	20	20	100
Робота на семінарському занятті	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			
Самостійна робота	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			

Таблиця містить інформацію про максимальні бали за кожен вид навчальної роботи здобувача вищої освіти.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувача освіти виставляють оцінки з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують, регламентуються Положенням про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

Модульний контроль. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни "Охорона праці в галузі" проводиться на останньому занятті модуля у письмовій формі, у вигляді тестування, а саме, тести закритої форми: тест-альтернатива, тест-відповідність.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи з навчальної дисципліни "Охорона праці в галузі":

при оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

- оцінка «відмінно» (А) ставиться за правильне виконання всіх завдань (або більше 90% усіх завдань);

- оцінка «добре» (В) ставиться за виконання 80% усіх завдань;

- оцінка «добре» (С) ставиться за виконання 70% усіх завдань;

- оцінка «задовільно» (D) ставиться, якщо правильно виконано 60% запропонованих завдань;

- оцінка «задовільно» (Е) ставиться, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;

- оцінка «незадовільно» (FX) ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 %.

Неявка на модульну контрольну роботу – 0 балів.

Вище наведені оцінки трансформуються в рейтингові бали у такий спосіб:

«А» – 18-20 балів;

«В» – 16-17 балів;

«С» – 14-15 балів;

«D» – 12-13 балів.

«Е» – 10-11 балів;

«FX» – менше 10 балів.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни "Охорона праці в галузі" є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти. Він проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться у формі **заліку** (усно). Студента допускають до семестрового контролю за умови виконання ним усіх видів робіт.

Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка з дисципліни визначається як сума (проста або зважена) балів за змістовими модулями. Залік виставляється за результатами роботи здобувача освіти впродовж усього семестру. Рейтингова оцінка здобувача освіти складається з балів, отриманих здобувачем за результатами заходів поточного контролю, заохочувальних балів.

Здобувачі освіти, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, на останньому за розкладом занятті з дисципліни в семестрі викладач проводить підсумковий семестровий контроль у вигляді заліку.

Оцінювання додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності. До додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності відносять участь здобувачів у роботі наукових конференцій, наукових гуртків здобувачів і проблемних груп, підготовці публікацій, тощо понад обсяги завдань, які встановлені відповідною робочою програмою навчальної дисципліни.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у науково-дослідній роботі та виконували певні види додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності, присуджуватися заохочувальні (бонусні) бали за визначену освітню компоненту.

Також, заохочувальні бали можуть нараховуватися, якщо здобувач освіти, наприклад, виконав і захистив певні види робіт, відвідував всі лекції, семінарські й практичні заняття, має власний рукописний конспект лекцій та опрацьований додатковий навчальний матеріал, немає

пропусків занять без поважних причин, відвідував додаткові консультації за участі лектора тощо.

Сума заохочувальних балів враховується при виставленні підсумкових балів в заліково-екзаменаційну відомість (але не більше 89 балів в загальному підсумку) і може бути автоматично зарахована при виставленні підсумкової семестрової оцінки з відповідної освітньої компоненти.

Заохочувальні бали не є нормативними і не входять до таблиці розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти та основної шкали системи оцінювання.

Один захід може бути підставою для виставлення заохочувальних балів лише за однією найбільш релевантною освітньою компонентою.

Підсумкова кількість балів, набрана здобувачами освіти за виконання завдань з самостійної роботи, є однією з складових поточної успішності з навчальної дисципліни. Самостійна робота з кожної теми за робочою програмою навчальної дисципліни оцінюється в діапазоні від 0 до 3 балів з використанням стандартизованих узагальнених критеріїв оцінювання знань.

Шкала оцінювання виконання самостійної роботи (індивідуальних завдань)

Можлива оцінка виконання самостійної роботи (індивідуальних завдань)	Рівень виконання			
	Відмінний	Добрий	Задовільний	Незадовільний
3	3	2	1	0

Форми контролю самостійної: поточний контроль на основі виконання практичних робіт; поточний контроль засвоєння знань на основі оцінки усної відповіді на питання, повідомлення, доповіді тощо (на практичних (семінарських) заняттях); індивідуальний або колективний проект, що потребує формування практичних навичок і умінь студентів (вибіркова форма); вирішення ситуаційних завдань; конспект, виконаний з теми, що вивчалася самостійно; тестування, виконання письмової контрольної роботи; проекти статей, тез виступу та інші публікації, інші форми які сприяють засвоєнню в повному обсязі освітньої програми та послідовному виробленні навичок ефективної самостійної професійної (практичної й науково-теоретичної) діяльності на високому рівні.

Для оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти впродовж семестру застосовується 100-бальна, національна та шкала ЄКТС оцінювання

Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	дуже добре	
75-81	C	добре	
68-74	D	задовільно	
60-67	E	достатньо	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу:

- регулярно відвідувати лекційні та практичні заняття;
- систематично, системно й активно працювати на лекційних і практичних заняттях;
- відпрацьовувати пропущені заняття або незадовільні оцінки, отримані на заняттях;
- виконувати у повному обсязі завдання, які вимагає підготувати викладач, належна їх якість;
- виконувати контрольні та інші самостійні роботи;
- дотримуватися норм академічної поведінки та етики.

Курс "Охорона праці в галузі" передбачає засвоєння та дотримання принципів етики та академічної доброчесності, зокрема орієнтації на запобігання плагіату у будь-яких його проявах: всі роботи, доповіді, есе, реферати та презентації мають бути оригінальними та авторськими, не переобтяженими цитатами, що мають супроводжуватися посиланнями на першоджерела. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Оцінювання здобувача освіти орієнтовано на отримання балів за активність на семінарських заняттях, виконання завдань для самостійної роботи, а також виконання завдань, які здатні розвинути практичні уміння та навички, за які можуть бути нараховані додаткові (бонусні) бали (участь у круглих столах, наукових конференціях, наукових конкурсах серед студентів).

Методичне забезпечення навчальної дисципліни

Навчально-методичні матеріали, що забезпечують супровід дисципліни: конспект лекцій, методичні рекомендації щодо проведення практичних (семінарських) занять та методичні рекомендації щодо самостійної роботи здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни "Охорона праці в галузі".

Рекомендовані джерела (література):**Нормативно-правові акти:**

1. Конституція України. 28.06.1996р. №254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Концепція захисту населення і території у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій. Затверджено Указом Президента України від 26 березня 1999р. №284-99. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Про основи напрямки державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки: Постанова Верховної Ради України від 5 березня 1998 р. №188-98-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. № 15/98-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. № 2694-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06 вересня 2022 р. № 2573-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Наказ «Про затвердження порядку надання медичної допомоги особам, приневідк ладних станях» Затверджено Міністерством охорони здоров'я України від 09.03.2022 року №441. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

Основна:

1. Основи охорони праці: підручник / Гандзюк М.П. та ін. К.: Каравела, 2023. 384 с.
2. Охорона праці: навчальний посібник / В.С. Хмельовський та ін. К.: Центр учбової літератури, 2023. 594 с.
3. Охорона праці та цивільний захист: підручник / О.Г. Левченко та ін. К.: Каравела, 2023. 472 с.

4. Охорона праці та цивільний захист: підручник для студентів бакалаврату / О. Левченко, О. Полукаров, О. Арламов, Ю. Полукаров, О. Землянка; під ред. О. Левченка. К.: Каравела, 2021. 352 с.
5. Серіков Я.О. Основи охорони праці: підручник / Я.О.Серіков, Б.Д. Халмурадов, О.М. Сінгаєвський, К.С. Серікова. К.: Центр учбової літератури, 2024. 250 с.

Додаткова:

1. Вареник О.С. Доктрина локального регулювання охорони праці в Україні. Київ: Факт, 2021. 332 с.
2. Войналович О.В., Марчишина Є.І. Охорона праці в галузі. Працезахоронні ділові ігри. К.: Центр учбової літератури, 2024. 204 с.
3. Грибан В.Г., Негодченко О.В. Охорона праці. К.: Центр учбової літератури, 2021. 280 с.
4. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І.П. Охорона праці: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2023. 540 с.
5. Москальова В.М., Батлук В.А. Охорона праці (питання та відповіді). Львів.: «Магнолія-2006», 2023. 452 с.
6. Охорона праці та цивільний захист: підручник для студентів бакалаврату / О. Левченко, О. Полукаров, О. Арламов, Ю. Полукаров, О. Землянка; під ред. О. Левченка. К.: Каравела, 2021. 352 с.
7. Третьяков О.В., Халмурадов Б.Д., Зозуля Л.А., Зозуля С.В. Основи охорони праці: навчальний посібник для самостійної роботи студентів. К.: Центр учбової літератури, 2025. 488 с.

Internet – ресурси:

1. Міжнародний бібліотечно – інформаційний центр ім. Ярослава Мудрого Міжрегіональної Академії управління персоналом. URL: <https://library.maup.com.ua>
2. Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка. URL: <http://korolenko.kharkov.com>
3. Харківська обласна універсальна наукова бібліотека. URL: [http:// library.kharkov.ua](http://library.kharkov.ua)

